

2. DUCHOVNÍ ŽIVOT POUTNÍHO MÍSTA

Poutě

První poutní mše sv. byla slavena již v roce 1724 ještě ve dřevěné kapličce za účasti 16 duchovních prvním zdejším lokálním kaplanem, P. Václavem Kebelle, kázání měl jesuita P. Andris (zdaleka ne každý kněz měl v té době povolení kázat a jesuité na to měli navíc různá privilegia). Kromě nich tam také více mší sloužil kolínský děkan a biskupský vikář Michal Černý, zřejmě v rámci svého pověření dohlížet na vznik regulérního poutního místa na místě, na něž spontánně putovalo mnoho lidí. O rok později se velké slavnosti první pouti po posvěcení nového kostela zúčastnily zástupy lidí. Všichni okolní faráři (nebovidský, solopiský, bykaňský, červenojanovický, zbraslavický, kácovský, čestínský a uhlířskojanovický) využili dovolení (bez něho to bylo zakázané) a přivedli procesí. Penitentů (lidí již šli ke zpovědi) bylo prý na 4000, a tak se následně nedostávalo hostií k proměnění v Tělo Páně a prý musely být na koních sváženy hostie z okolních kostelů *„na míli a půl druhé“* daleko (česká míle byla přibližně 7,5 km).

V roce 1824 oslavil kostel sv. Anny 100 let od konání první bohoslužby na tomto místě. Slavnostní mši sv. slavil kutnohorský arciděkan Ferdinand Hausa a kázal solopiský farář František Pátek za účasti mnoha dalších duchovních. Penitentů prý tehdy bylo na 1850. Oslav jubilea se zúčastnil i patron kostela Josef, svobodný pán Hrubý z Jelení.

Vlastní slavení poutí bylo od dnešní podoby v některých ohledech také odlišné. Především se pouť neomezovala pouze na období okolo svátku sv. Anny (26. 7.), nýbrž začínala již od úterý po svatodušních svátcích (svátky Seslání Ducha svatého, tzv. letnice, 50 dnů po Velikonocích) přes svátek sv. Anny, tzv. malou pouť, až do neděle po něm, kdy bývala hlavní pouť. Koncem 19. stol. bylo zaznamenáno, že pravidelně přicházela kněžími vedená procesí z mnoha bližších i vzdálenějších míst (Kouřimi, Golčova Jeníkova, Poděbrad, Zásmuk, Malotic, Kácova, Zruče, Čestína, Petrovic, Pertoltic, Bohdanče, Zbraslavic, Červených Janovic, Ratají). Některá procesí měla již svá zaběhlá data (např. z Kouřimi přicházeli poutníci vždy dva týdny před hlavní poutí), jiná přicházela podle počasí třeba i týden po hlavní pouti. V Sudějově byla procesí vítána místním duchovním a farníky u po návsi rozvěšených svatých obrázků, či u sochy sv. Jana Nepomuckého (pro tyto příležitosti byly ke kostelu sbírkami pořízeny i malé korouhve) a uvedena do chrámu.

Do tradice poutních procesí se odrazily změněné poměry po první světové válce. Výrazně jich ubylo a i oslavy dvousetletého výročí poutního místa, ač mohutně plánované, nedosáhly takového významu jako předcházející jubileum (bylo to dáno i nižší pozorností ze strany kněží, hlavním celebrantem byl pouze vikariátní sekretář z Kaňku). Procesí chodila především již jen na malou nebo velkou pouť, i tak se však jejich počet ročně pohyboval mezi čtyřmi až osmi. Stále také byla pojímána jako celospolečenské události (s procesím mimo jiné pravidelně chodila např. i kapela). Tradici procesí zarazily až obě diktatury, které zakázaly jakékoliv církevní obřady mimo kostely (nacisté přímo zakázali, komunisté uvalili nutnost žádat o povolení, které nešlo dostat, například z dopravních důvodů).

Po celou dobu konání poutí byla jejich součástí i zábava světská, jak stánky, tak i kolotočáři (komunistický režim se snažil tuto složku posilovat, a tak např. nebylo možné zakázat provoz těchto atrakcí během mše svaté).

V současné době se slavení poutí omezuje na tři dny. V den svátku sv. Anny je pouť, již se někdy také říká kněžská, protože se na ni často sjíždí více kněží, kteří z pochopitelných důvodů nemohou v neděli. Slavnosti pokračují v sobotu další mší, v neděli jsou pak mše dvě. Ranní bývá sloužena novokněžími, jsou-li v diecesi nějací, druhá je považována za hlavní poutní bohoslužbu a na ní bývají zvány jako hlavní celebranti významné osobnosti katolického duchovního života (biskupové, generální vikáři, profesori Katolické teologické fakulty apod.).

Obr. 1: Ráno před poutí. (foto: Google mapy, červenec 2012)

Běžný náboženský život ve farnosti Sudějov

Úhelným kamenem života sudějovské farnosti (jako každé jiné) bylo slavení mše svaté. V 19. století se slavily ranní mše svaté každý den v kostele sv Anny, v létě bývaly dříve (zpravidla v 7 hod.) než v zimě (v 8 hod.), aby se po mši mohlo jít hned do práce (kromě neděle). V neděli po ranní mši následovaly (od 9 hod., ale někteří duchovní slavili i později, od 10 hod.) ještě tzv. slavné služby Boží, což byla hlavní (často zpívaná) mše svatá. Hlavní mše svatá se od běžných mší lišila ve dvou rysech. Byla to jediná mše, při které se kázalo (dlouho, ještě za P. Šulce, nikoliv během mše, jak je dnes zvykem, ale před ní). Naopak se při této mši zdaleka ne vždy chodilo ke sv. přijímání. Tak tomu bylo ze dvou důvodů, jednak technického, Tělo a Krev Páně tehdy podával pouze kněz, takže by to trvalo velmi dlouho, zejména však většina lidí nemohla přistoupit k přijímání (ke přijímání se smí pouze, pokud člověk nespáchal těžký hřích od poslední svátosti smíření s Bohem, t.j. sv. zpovědi). V tehdejším vnímání bylo důležité přijít každý týden na mši sv., ale nezanedbatelná část věřících přistupovala k svátosti smíření a následně ke sv. přijímání pouze jednou za rok o Velikonocích na Hod Boží Velikonoční.

Hlavní nedělní bohoslužba se zpravidla konala dvě neděle v měsíci ve farním chrámě v Sudějově, poté jednou ve filiálním kostele sv. Jana v Krsovicích a jednou v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Rašovicích. Tento pořádek však bylo těžké dodržet, neboť bohoslužby o svátcích se držely u sv. Anny, kromě mariánských, jež se slavily v Rašovicích. Reálně totiž musel duchovní hlídat počty odsloužených mší, zejména v Krsovicích, kde měl stanoveno (jako součást smluv s patronem), že se tam má sloužit 13 bohoslužeb ročně, což muselo být dodrženo.

Kromě klasických bohoslužeb se ještě v neděli odpoledne u sv. Anny pravidelně konaly pobožnosti k Panně Marii (nejčastěji loretánské litanie). Za osobního děkana P. Václava Švejdy se pak k modlitbě pravidelně scházelo ještě bratrstvo živého růžence, které mělo ve své době i přes sto členů. Kromě tohoto spolku se v sudějovské farnosti nevyskytovaly žádné další křesťanské spolky ani za doby první republiky (což je poměrně v protikladu k již nedalekým farnostem na kraji Vysočiny).

Zažité pořádky se změnily po první světové válce. V rámci nejružnějších často protikatolických nálad (způsobených m.j. tím, že vyšší klérus byl silně prora-kouský, což si stát přes práva vyjadřovat se ke jmenování duchovních důsledně hlídal) mnoho lidí přestoupilo k církvi československé husitské. Ve farnosti Sudějov přestoupili lidé především v Rašovicích (více než třetina), zejména poté, co je v roce 1921 sčítací komisař Vycpálek údajně přesvědčoval, ať se dají k „československé“, že obec pak dostane vyšší dotace, a sám nakonec nepřestoupil. Tyto události se z pohledu duchovního života ve farnosti promítly především do skutečnosti, že se postupně přestaly slavit pravidelné bohoslužby v Rašovicích a mše tam byla již jen o mariánských svátcích. K tomu, jak se náboženský život lidí po první světové válce změnil zanechal P. Navrátil tuto zajímavou poznámku: *„Za války lid byl zbožnější – spolky zašly – nebylo štvání proti víře ani na schů-zích ani v novinách. Ženy dostávaly podpory. Mnohé je braly nespravedlivě. Pomohly si mnohé z dluhů, opravily domky, některé však vše promlsaly a zbytečně utratily i prolumpáčily. Podpory dost lidí pokazily, za války naučili se lidé lhát, krást, podplácet, kdežto dříve si dělali svědomí z malíčkostí.“*

Další podstatnou změnou pak byl rok 1936 a příchod P. Josefa Šulce, jenž dostal stabilně na starost dvě farnosti (kromě sudějovské ještě košickou). V neděli se přestaly sloužit ranní mše a hlavní bohoslužba se přesunula na ráno, protože po ní P. Šulc odjížděl sloužit hlavní mši svatou do Košic. Jednou za měsíc pak byla stále ještě držena mše sv. v Krsovicích. Vývoj demografických poměrů, jak mezi kněžími, tak i věřícími vedl k další redukci bohoslužeb ve farnosti za čestné-ho kanovníka P. Jaroslava Dvořáka, který nastoupil do Sudějova v **xxx** letech. Současná situace se stabilisovala za P. Nerada, prvního kněze, jenž spravoval více bývalých farností než jen Sudějov a Košice. Dnes se pravidelně slouží nedělní mše svaté pouze v Košicích, kde je ještě živá obec věřících, a v Sudějově jakožto poutním místě.

Odlišná podoba stejných svátků

Některé svátky, které jsou v průběhu církevního roku stejné dnes jako třeba před sto lety, se dříve slavily dosti odlišně. Asi nejvýraznější rozdíl je ve slavnosti Těla a Krve Páně (lidově slavnost Božího Těla). Tento svátek se v sudějovské farnosti dříve slavil tak, že se na návsi postavily čtyři oltáře (jejich stavbu měla na starosti vždy nějaká rodina ze Sudějova) a k nim pak šel průvod z kostela. Před knězem nesoucím monstranci a ministranty s baldachýnem šly dívky v bílých šatech coby družičky a sypaly na cestu korunní plátky pivoňek (lidově *„třepeň“*). U každého oltáře se pak zpívala pasáž jednoho z evangelií o ustanovení svátosti eucharistie. Za nacismu bylo veřejné slavení tohoto svátku zcela zakázáno a za komunismu směl být slaven pouze průvodem v ambitech. Slavil se takto přinejmenším ještě po dobu působení P. Josefa Šulce. Dnes už se svátek v janovické farnosti slaví pouze průvodem po kostele sv. Aloise v Uhlířských Janovicích.

Během května se také slavily mariánské pobožnosti, ale nebyly spo-jené se mší svatou jako bývají dnes, ale slavily se samostatně, obvykle dvakrát v týdnu a v neděli. Kromě modliteb se při nich také např. předčítala mariánská literatura.

Do roku 1951 se rovněž odlišně slavily Velikonoce. Od 16. století byly *de facto* zakázány vigilie (protože ve středověku často plynule přecházely v nezřízené pitky), a tak svěcení nového ohně a první část obřadů probíhaly již dopoledne na Bílou sobotu, druhá část vigilie byla od půl sedmé večer. Dříve se také konaly větší slavnosti na některé svátky, které se dnes již výrazněji nepřipomínají, např. průvody na svátek sv. Marka, jichž se mimo jiné účastnila i školní mládež.

Fundační mše

Fundační mše představovaly zvláštní oblast náboženského života až přibližně do doby po druhé světové válce (pak záznamy o nich ve far-nosti končí). Kněz může mši obětovat na nějaký úmysl, např. za spásu něčí duše. Zakladatelé a patroni kostela (tzv. fundátoři) pak často jako jednu z podmínek své fundace stanovovali podmínku, že kněz ustano-vený k danému místu bude sloužit za ně či za jejich úmysly předepsaný počet mší (v Sudějově to byly dvě týdně). Fundační mše se nechávaly sloužit také za všechny, kteří kostelu odkázali nějaké prostředky. Tyto prostředky se ukládaly do fondů (podobně jako peněžitá nadání kostela viz panel 5) a roční výnos na úrocích se užíval k financování kostela a fundačních mší svatých tam duchovním sloužených. Vzhledem k pohle-du c.k. monarchie na církev jako na svůj další úřad, byl nařízen záko-nem přepočet, kdy se z objemu ročních úroků přesně stanovilo, kolik musí kněz odsloužit fundačních mší. Fundační mše se zpravidla sloužily v průběhu ranních bohoslužeb o všedních dnech, zatímco nedělní boho-slужby byly vyhrazeny pro intence farníků.

Křížová cesta

V roce 1756 bylo zásmuckým františkánům nejpřísnější observance povoleno zřídít a spravovat při kostele sv. Anny křížovou cestu. Poutníci, již došli do Sudějova a pomodlili se pobožnost křížové cesty, získávali odpustky. Křížová cesta byla umístěná v ambitech, ale po jejich zbourá-ní byla přestěhována do kostela a rozvěšovala se po zdech bývalých ambitů pouze během poutí. Později přibýla k této křížové cestě ještě další podél cesty z Uhlířských Janovic do Sudějova. Na konci 19. století (1889) byla P. Eliášem opravena, ale od té doby o ní zprávy mizí a dnes si na ni nevzpomínají ani pamětníci. Současné obrazy křížové cesty rozvěšené v kostele sem byly darovány v roce 1889 z uhlířskojanovic-kého kostela tamějším farářem Janem Suppanem.

Obr. 2-7: Současná křížová cesta v kostele sv. Anny, dar uhlířskojanovického faráře Jana Suppana.